

**Olajos István Atomenergia-szabályozás helye a környezetjog
rendszerében**

(tansegédlet az Energiajog és az Ipari Jog és Etika tárgyakhoz)

Miskolc

2024

Miskolci Egyetem Civilisztikai Intézet Agrárjogi és Munkajogi

Tanszék

ISBN 978-963-358-370-8

Tartalomjegyzék

I. A tansegédlet felépítése.....	4
II. A környezetvédelem tárgya.....	5
III. A környezetvédelem fogalmi rendszere.....	6
III.1 A környezetvédelemi törvén kapcsolódó fogalmi.....	6
II.1 A környezetvédelem és a környezetjog fogalmi.....	6
IV. Környezetjog rendszere és forrásai.....	9
V. A környezetvédelmi szabályozás módszerei.....	13
V.1 Az integráció módja szerinti szabályozás.....	13
V1.1 A szektorális szabályozás.....	13
V.1.2 Az integratív szabályozás.....	14
V.2 Az állami befolyás mértéke szerinti szabályozás.....	15
V.2.1 Közigazgatási módszer.....	15
V.2.2. Gazdasági eszköz szabályozás.....	16
V.2.3 Önszabályozási módszer.....	17
V.2.4 Konzenzuális módszer.....	17
V.3 A környezethasználat elfogadható mértékének meghatározására irányuló szabályozás.....	18
V.3.1 A mértékrendszer.....	18
V.3 2 A technológia szabályozás.....	19
VI. A környezetvédelmi politika, környezetjog alapelvei.....	20
VI.1 A környezetvédelemi politika alapelvei.....	20
VI.2 A környezetjog alapelvei:.....	20
VI.2.1 A Egységes Európai Okmány alapelvei:.....	20
VI.2 2. A magyar környezetjog alapelvei:.....	21
Explicit környezetjog alapelveink:.....	21
Implicit elvek.....	23
Szektoriális elvek.....	24
VII. A környezeti felelősség érvényesülése.....	25
VII.1 A környezeti felelősség a Kvt-ben.....	25
VII.1.1 A környezethasználó kötelezettségei:.....	26
VII.1.2 Egyetemlegességi szabályok.....	26
VII.2 A közigazgatási jogi felelősség.....	27
VII.3 A polgári jogi felelősség.....	28

VII.3.1 Személyiségi jogok körében bekövetkezett polgári jogi felelősség.....	29
A felróhatóságtól független szankciók:	29
A felróhatóságtól függő szankciók:	30
VII.3.2 A birtokvédelem polgári jogi eszközei	30
VII.3.3 Szomszédjogi szabályok	32
VIII fejezet: Energiajog.....	33
VIII.1 Energiajog rendszere.....	33
VIII.2 Az energiajog részei	33
VIII.3 Európai Energiapolitika.....	34
VIII.3.1Az uniós intézményrendszer szerepe az energiapolitikában.....	35
VIII.3.2Milyen energiapolitikai, energetikai problémákkal néz szembe az Európai Unió?.....	37
VIII.3.3 Energiapolitika kulcsfontosságú területei.....	37
VIII.4 A magyar atomenergia jog	38
VIII.4.1 Jogforrási rendszere	38
VIII.4.2 Az atomenergiatörvény hatálya	38
VIII.4.3 Atomenergia fogalmai	38
VIII.4.4 Az atomenergia jog alapelvei:	40
VIII.4.5 Magyar atomenergia politika.....	40
VIII.4.6 Az atomenergia alkalmazásának általános szabályai.....	41
VIII.4.7 Radioaktív anyagokról vezetett nyilvántartás.....	42
VIII.4.8 A biztonsági övezet	43
VIII.4.9.A radioaktív hulladékok tárolása.....	44
Felhasznált irodalom:	44

I. A tanszégület felépítése

Mielőtt konkrétan az atomenergia szabályozásra térnénk rá, meg kell beszélnünk a környezeti szabályozási és elméleti alapjait, illetve a környezeti jog felépítésének általános rendszerét.

Elméleti alapok közé tartozik a környezeti jog tárgya, a környezet jogrendszere és forrásai, illetve a szabályozás módszerei.

A környezetjog általános részébe ezen kívül még beletartozik a környezetjog fejlődésének rendszere, környezetvédelmi szabályozás alapelveinek rendszere, környezethez való jog, mint alapvető alkotmányos jog fejlődése és kialakulása, környezetvédelmi engedélyezés rendszere, illetve az integratív környezetjogi eszközök, mint a környezeti hatásvizsgálat, egységes környezethasználati engedély, illetve a környezetvédelmi menedzsment is.

A környezetvédelem, környezeti jog különös részének legfontosabb elemei: a földvédelem, levegővédelem, vízvédelem, a hulladékgazdálkodás, a természetvédelem, illetve a környezetvédelem gazdasági eszközei.

A környezetjog különös részének egyik speciális alakzata az energiajog, amelynek legfontosabb kapcsolódó területei az energiajog szerkezete és felépítése, helye a jogrendszerben, a villamosenergia szabályozás, a földgázasabályozás, az atomenergia szabályozás, illetve a megújuló energiák szabályozása.

II. A környezetvédelem tárgya.

A környezetvédelem tipikusan az 1970-ben elkezdődő komplex világméretű jogi folyamatok része, amelynek tárgya korábban csak a közvetlen emberi környezet volt, tehát az ember környezetére gyakorolt hatásait, illetve a környezetnek az emberre gyakorolt hatásait vizsgálta. Manapság minden a környezetvédelem tárgya a tér, ahol az emberi életjelenségek lejátszódnak.

A környezet, mint védett jogi tárgy, magában foglalja a környezeti elemeket, illetve a környezetet veszélyeztető tényezőket.

Környezeti elemek közé soroljuk a földet, a levegőt, a vizet, az élővilágot, az ember által alkotott környezetet és ezek összetevőit, valamint ezeknek rendszerét, folyamatát és szerkezetét.

A környezetet veszélyeztető tényezők között maga a környezetvédelmi törvény nem tesz különbséget a mesterséges és természetes hatások között, tehát veszélyeztető tényezőként különítjük el a veszélyes anyagokat és technológiákat, a hulladékokat, a zajokat és rezgéseket, illetve a sugárzásokat.

III. A környezetvédelem fogalmi rendszere

III.1 A környezetvédelmi törvény kapcsolódó fogalmai

A környezetvédelmi törvény számos, a környezetvédelemmel összefüggő definíciót értékel, illetve határoz meg, amelyek a környezetvédelem tárgya szempontjából fontosnak minősülnek. Ilyen jellegű definíció a környezet igénybevétele.

A **környezet igénybevétele** a környezetben változás előidézése, amely a környezetnek, illetve a környezetnek természeti erőforrásként történő felhasználása.

Második fogalom a **környezet terhelése**. Ez nem más, mint anyag, vagy energia kibocsátása a környezetbe.

A harmadik fogalom a **környezetszennyezés**. A környezetszennyezés a környezet valamely elemének kibocsátási határértéket meghaladó terhelése. Környezethasználat környezetnek hatósági engedélyhez kötött igénybevétele, illetve terhelése.

A **környeztkárosítás** egy olyan tevékenység, melynek eredményeképpen a korábbi állapot csak beavatkozással állítható helyre, vagy egyáltalán nem állítható helyre, illetve a környezet az élővilágot kedvezőtlenül érinti.

A negyedik említett fogalmunk a **környezet veszélyeztetése**, amely állhat tevékenységben vagy mulasztásban, amelynek hatása a már említett környeztkárosítás.

II.1 A környezetvédelem és a környezetjog fogalmai

A fogalmak áttekintését a környezetvédelem és környezetjog fogalmával fejezzük be.

A **környezetvédelem** egy olyan tevékenység, melynek célja a veszélyeztetésnek, károsításnak, szennyezésnek megelőzése, valamint a kialakult károk mérséklése, vagy megszüntetése, illetve a korábbi állapot helyreállítása.

A **környezetjog** azon jogszabályok összessége, amelyek a környezet védelmére, gondozására és fejlesztésére irányulnak.

A környezetjog első időszakban, mint minden kora induló jogterülete önálló jogállamiságát hangsúlyozta, azonban most már a környezetvédelem egyik eszközének tekinthető, és a környezetvédelem kapcsán az integráció jellege a mérvadó. Innentől kezdve tehát a környezeti jog nem más, mint a környezetvédelem eredményeként fellépő jogi eszközök összessége.

Szabályozási tárgya nem határolható körül a jogrendszer egy meghatározott részeként, ugyanis olyan szabályozási eszközei vannak, amely mind a magán, mind a közjogi eszközök.

A környezetjog rendszere kapcsán elkülönítjük a környezetjog általános és különös részét.

A környezetjog általános része, ennek jellege, hogy az ebben felépített jogszabályok és alapok a környezet összes elemére és mindegyikére kihatnak, és innentől kezdve az ilyen jellegű szabályozási információk kapcsán a környezetet, mint rendszert szemléljük, és a környezethez, mint rendszerhez viszonyul a jogi szabályozás felépítése.

Az általános részbe tartoznak tehát a környezetvédelmi alapelvek, a környezeti felelősség, mely jelen előadásunk legfontosabb kérdése, környezeti engedélyezés típusok, környezetvédelmi auditálás, jelen előadásban részletesen ki nem fejtett környezetvédelmi termék minősítés, az információhoz való hozzáférés joga, a részvétel szabályai, illetve a közjogi szerződések.

Ezzel szemben a környezetvédelem különös része a környezetvédelem valamely elemének speciális védelmét tűzi ki célul. Ez az elem nem rendszerbe foglalva vizsgálja a környezetet, hanem kifejezetten az adott jogi tárgy védelmének eszközeként felépíthető. Így megkülönböztethetünk mediális környezetjogot, mely a környezet jól elkülönített és felépített elemeinek védelmét tűzi ki célul. A mediális környezeti jogon belül megkülönböztethetünk vízvédelmet, földvédelmet, levegővédelmet, illetve az élővilág védelmét.

Különböztethetünk kauzális környezetjogot, amely a környezet veszélyeztetésére vonatkozó legfontosabb jogi szabályokat, illetve a környezetet veszélyeztető tényezők jogi kereteit határozza meg. Ezen belül megkülönböztethetünk zajvédelmet, rezgésvédelmet, a sugárzások elleni védelmet, a veszélyes anyagok és hulladékok elleni védekezést.

Illetve megkülönböztethetünk ágazati, környezetjogot, amely komplexen egy teljes gazdasági ágazatra vonatkozó gazdasági és védelmi szabályok együttesét határozza meg. Így megkülönböztethetünk agrár-környezetjogot, ipari környezetjogot, illetve környezeti és gazdálkodási szempontokat egyben foglaló energiajogot is.

IV. Környezetjog rendszere és forrásai.

A környezetvédelem szabályozás környezetének legfontosabb felépítése az **alaptörvény**, amely a környezethez való jog, illetve a kapcsolódó jogok kifejtése kapcsán tartalmazza a környezetvédelmi alkotmányunk legfontosabb rendelkezéseit, a környezethez való jog szabályait a következőkben részletesen elemezzük.

Fontosak a törvények a környezetvédelem területén.

Kódexszerű a terület minden területét érintő jogszabályunk a **környezetvédelmi törvény**, amely felhatalmazást ad részletszabályok kifejtésére, a környezetvédelem egyes speciális területein.

Ezen belül megkülönböztethetünk más, **nem környezetvédelmi tárgyú törvényeket**, amelyeknek vannak környezetvédelemre kiható eszközei. Ezen jogszabályok egy ágazat területét irányítják, mégpedig úgy, hogy a gazdálkodási célú előírások mellett a területre vonatkozó védelmi előírásokat is tartalmaznak.

Ilyen például az atomenergiáról szóló 1996. évi XVIII. törvény, a bányászati törvény, az energiatörvény, az erdőtörvény, mező- és erdőgazdasági földek, védelméről szóló törvény. Halászatról, illetve a vadgazdálkodásról szóló törvény. Ezen ilyen jellegű jogszabály még az említetteken felül a vízgazdálkodási törvény, a növényvédelemről szóló törvény, illetve a területfejlesztésről szóló törvény.

Megkülönböztethetünk **környezetvédelmi célú törvényeket**. Itt a környezetvédelem egyes tárgyainak részletszabályairól szóló törvényekről beszélünk, amelyre tipikusan a környezetvédelmi törvény adott felhatalmazást, hogy ezeket a jogszabályokat speciális, önálló törvényben szabályozhassa a jogalkotó.

Környezetvédelmi tárgyú törvények a természeti és tájvédelemről szóló törvény, az épített környezet védelméről szóló törvény, állatvédelmi törvény, a hulladékokról szóló törvény, illetve a műemlékvédelmi törvény.

Ezek a törvények adhatnak felhatalmazást országos határon, jogszabályoknál arra, hogy egyes részletszabályokat a kormány, vagy a területért illetékes agrárminiszter speciális **végrehajtási rendeletekben** elemezze.

Az ilyen jellegű országos hatályú jogszabályoknál köteles környezeti vizsgálatot lefolytatni az egyes jogszabályok elfogadása kapcsán a jogszabályokért felelős kormány, vagy az illetékes miniszter, és ennek a véleményét köteles az Országos Környezetvédelmi Tanáccsal közölni, amely kapcsán, amelynek véleménye alapja lehet a rendelet érvényességének.

Végrehajtási rendeletek közül több kormány, illetve miniszteri rendeletet is megkülönböztethetünk.

Az **önkormányzati rendeletek** alkotásának joga speciális a környezetvédelemben, ugyanis az eddigi rendszerekben a törvények, az alaptörvény felhatalmazása alapján, míg a végrehajtási rendeletek a törvényben nem szabályozott részek speciális szabályainak felépítésére, de szintén törvényi felhatalmazás alapján jöhetnek létre.

Az önkormányzati rendeleteknek a jogrendszer további részében csak speciális felhatalmazás alapján lehet szerepe. Nem így a környezetvédelemben. Ugyanis itt lehetnek olyan helyzetek az egyes önkormányzat szabályozási területein, amely az országos jogszabályokhoz képest komolyabb védelmet ír elő a helyi értékeknek és éppen ezért az önkormányzati rendelet csak szigorúbb előírásokat tartalmazhat a jogszabályokhoz képest, és az Alkotmánybíróság állásfoglalása szerint országos felhatalmazás nélkül is tartalmazhat ilyen szigorú jogszabályokat.

Fontosak még a **szabványok, a műszaki irányelvek**, amelyeket **az állami irányítás egyéb jogi eszközeire** tekintünk, és ennek is komoly kihatása van a környezetvédelmi jogunk felépítésére és rendszerére.

A környezetvédelmi jogunk legalapvetőbb jogszabálya a környezetvédelem általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény.

2000-től a környezetvédelmi szabályozásunk nagymértékben felgyorsult.

Az európai uniós csatlakozás az addigi környezetvédelmi szabályozási anyag rendszerezését tette szükségessé, valamint az uniós környezeti jog felépítése és addigra már kiterjedt szabályozása a magyar jog óriási mértékű jogalkalmazási deficitére világította rá a figyelmet.

Az 1995 előtt megszületett környezetvédelmi törvény jó alapnak számított ezen rendszerezéshez.

Indoklásában a környezetvédelmi törvény kimondta környezetvédelmi szabályozás megújítása elsődlegesen a környezetbarát jogrendszer fogalmával jellemezhető. Nem létezhet párhuzamosan egymás mellett környezetvédelmi és minden más jogterület. Ez az indoklás a környezetvédelmi jogrendszer jellegét próbálja felépíteni.

A jog környezetvédelem egyik eszköze, és arra kell törekedni, hogy a jog minden eszközével a hathatós környezetvédelmet fel lehessen építeni.

A környezetvédelmi törvény preambuluma három komoly dologra tér ki. Egyrészt a környezeti elemek a nemzeti vagyon részének tekinthetők, tehát a környezetvédelmi törvény szakít azzal az addig fennálló teóriával, hogy a környezeti elemek úgynevezett uratlan dolognak tekinthetők. Környezeti értékeink mint a nemzet közös öröksége, a nemzeti vagyon része, és egyik tulajdon formában sem azonosítható, tehát nem jelenti állami tulajdont. Magában foglalja az ország szempontjából meghatározó értéküket, függetlenül attól, hogy ezek a környezeti elemek kiknek a tulajdonában állnak.

A másik, a nemzeti vagyon jellege a társadalmi részvétel folyamatát erősíti, azaz az állam nem korlátlanul gazdálkodhat. A környezeti elemekkel való gazdálkodás a jövő generáció érdekében kell, hogy történjen. A környezetvédelmi törvény preambuluma kimondja a harmonikus fejlesztés lehetőségét, azaz a környezetvédelmi szabályozás kapcsán a környezet védelmét össze kell kapcsolni a fenntartható gazdaságfejlesztéssel. Ez azt jelenti tehát, hogy a fejlesztésnek csak olyan mértékét szabad és lehet elfogadni, amelyek még nem károsítják a jövő generációk érdekeit.

Ez a fajta nézőpont, amely a jövő generációk védelmére építi a környezetvédelmi szabályozás alapját. Alapjául háromfajta filozófiai megközelítés is szerepelhet. . Egyrészt a hagyományos emberközpontú megközelítés, ezt támasztják alá a környezetvédelmi törvény szabályai, és az embert a környezetbe állító szabályozásnak egyik meghatározó képviselője Dr. Bándy Gyula.

A másik a jövő generációk, a jövő nemzedékek védelmének elfogadása. Ez azt jelenti tehát, hogy a jövőnek megőrzendő értékek védelmében kell és kifejezetten fontos odafigyelnünk arra, hogy a jelen generáció ne pusztítsa el, felhasználásával környezeti, tehát tágabb környezetünket.

A harmadik szabályozási filozófia azt jelenti, hogy a környezet önmagába való védelme is érték. Ez az úgynevezett Riói Biodiverzitás egyezményen alapul, annál fontosabb és értékesebb egy élő környezet, minél több és többféle elemből áll . Tehát innentől kezdve valamelyik állat- vagy növényfaj kihalása, a természetvédelmi álláspont kapcsán a biológiai sokféleség csökkentésével együtt járó folyamatnak minősül.

V. A környezetvédelmi szabályozás módszerei.

Alapvetően háromféle szabályozási módszert tudunk elképzelni.

V.1 Az integráció módja szerinti szabályozás

V1.1 A szektorális szabályozás

Ez a környezetvédelmi szabályozás fejlődésének két egymástól lényegesen, illetve gondolkodásában is eltérő rendszerét kapcsolja össze. Első volt az úgynevezett szektorális szabályozás, ahol a környezetvédelem szabályozásának elemei, a szabályozás mediális tárgyai, illetve a környezetet veszélyeztető tényezőkre vonatkozó szabályozást önmagában kerek, felépített rendszerként és értékként kezelték, és ezen szabályozás egyetlen egy kapcsolópontja az emberhez való kapcsolódás volt. (Ember és Környezete konferencia-Stokholm 1972)

A szektorális szabályozás az 1980-as évekig kizárólagos lényege a környezeti problémákat szektorokra koncentrálni. A környezetvédelmi szabályozás tartalmát adja ma is, viszont amikor a környezetvédelem nem képes a környezetet egységes problémaként kezelni. Szemléletmódból adódó szabályozás alapvetően visszahathat egymás felé. A nem vizsgált rendszer szintű problémák jellegzetessége az ún. "hosszú kémények politikája".

Londonban az 1950-es évek második felében tömegek megbetegedését okozó, mondani szmog elleni védekezés meghatározott módja az volt, hogy a légkör alsó részében lényegében a füst és köd összekeveredéséből adódó szmogot úgy próbálták megszüntetni, hogy a köd szintje felé építették a kéményeket, így a felső légrétegeket kezdték el szennyezni.

A felső rétegek elszennyeződése és az oda nagy mértékben kibocsátott szén- és kén-dioxid azonban savas esőket okozott, amely a helyi Londonban jelentkező problémát az egész délkelet-angliai régió lényeges problémájának tekintetem.

A megoldást nem egy más légrétegekbe történő átirányítása, hanem a tényleges kibocsátás csökkentése adta volna.

A szektorális szabályozás kétféleképpen történhet, valamely gazdasági szektorhoz kötődő szabályozás, például agráripari környezetvédelem, vagy az energia, illetve környezetvédelmi szempont önálló megjelenése, és erre egy területre koncentrálódó szabályozás. Ilyen például a föld, a víz vagy a levegő védelme.

V.1.2 Az integratív szabályozás

Ez a szabályozási elv 1992-ben változott meg, amikor is a Riói Konferencia fenntartható fejlődés jegyében, a környezetvédelmet, a környezeti elemek mostani fogalmával felépítve az azt alkotó elemek egységeként, rendszereként és egymásra ható folyamataiként kezelte, és innentől kezdve bevezette a szabályozásnak azon módjait, amely nem csak az egyes elemekre, hanem a környezet egészére, mint rendszerére hat. Ez az úgynevezett integratív környezetjogi szabályozás, amelynek elemeivel az e fejezetkésőbb részeiben is fogunk részleteiben foglalkozni.

Integratív szabályozás, ez kiegészíti a szektorális szabályozást egy folyamat, amelynek végén valami egy valami más részévé válik. Lényege a környezethasználatot a környezetre, mint rendszerre értékeli, és éppen ezért a rendszer minden elemének kihatását építi föl.

Erre jellegzetes példa az engedélyezési rendszerben a környezetvédelmi hatásvizsgálat, vagy egy kialakított rendszerbe a környezetvédelmi szabályozás integrálása, a környezetvédelmi audit.

Kétféle típusa van az integrációnak az első, amikor a környezetvédelem integrál magába valami, addig a saját rendszerébe nem tartozó rendszert, és a második, amikor a környezetvédelem, annak szabályozási anyaga része, egy külső, azaz addig a környezetvédelmet figyelembe nem vevő rendszerbe integrálódik.

Lényegében az első az úgynevezett integratív szabályozási anyagrész kialakítása a környezetjogon belül, amely a környezetjogot rendszerként kezeli, a külső integráció pedig az Európai Unió környezetpolitikájába jelentkezett, amikor is az addigi közös politikákba a környezetvédelem egészét kellett integrálni, és addig az adott politikában teljesen ismeretlen

védelmi jellegű szabályozások jelentek meg. Ilyen volt például az 1992-es Mc. Sharry terv a Közös Agrárpolitika átalakítására.

A típusa lehet **legiszlatív integráció**. A legiszlatív integráció azt jelenti, hogy egy egységes jogszabályba próbálják belefoglalni a környezetvédelem minden elemét és az elemek közötti rendszer felépítését.

A másik az úgynevezett **szervezeti integráció**, amely egy közigazgatási hatóságba próbálja a környezetvédelem minden egyes, addig szektorális területein jelentkező közigazgatási hatásköröket integrálni.

A harmadik módszere az úgynevezett **formális vagy eljárási integráció**, amely minden környezetvédelmi tevékenységet egy egységes környezetvédelmi engedélyezési rendszerbe épít vagy kapcsol bele,

Az utolsó pedig az úgynevezett **materiális integráció**, amely különböző jogszabályokkal, de minden jogszabályban azonos fogalmakkal próbál operálni.

Az integráció megjelenhet a tervezésben, amikor is a környezetvédelmi politika, illetve stratégia kialakítása kapcsán ezek az elvek érvényesülnek. A jogalkotásban, amikor a környezetvédelmi szabályozást rendszerként kezelendő, integratív jellegű szabályanyagok jelennek meg. A jogalkalmazásban, illetve a vállalati döntésben is.

V.2 Az állami befolyás mértéke szerinti szabályozás.

V.2.1 Közigazgatási módszer

Az állami befolyás mértéke szerinti szabályozás kapcsán legelőször is a közigazgatási jellegű szabályozási anyag alakult ki. Ez azt jelentette, hogy az állam közigazgatási rendszerének részévé tette a környezetvédelmet. Éppen ezért közigazgatási normáival emberi magatartásokat szabályoz, és a magatartásuk be nem tartózott, megfelelően szankcionálja. Ennek az elemnek a hatékonysága attól függ, mennyire tudja elhíttetni a szabályozás, illetve a szankciók alkalmazásának ténylegességét. Ez volt a kezdeti időszakban.

Az állami befolyás egyes eszközeinek a lényege a következő közigazgatási módszer, ez az államnál egy direkt befolyást jelent, amely kívülről megragadható sajátosságra épít, éppen ezért rugalmatlan, egy teljes végrehajtási rendszert próbál felépíteni, illetve ebből adódóan nagyon költséges.

Abban az esetben hatékony, hogyha a szankciói ténylegesek és a szankciótól való félelem nagyobb, mint a szankciók elmaradás, mint a szankciók be nem tartásának várható hasznai.

Eszközei: tilalmak, határértékek, engedély, ellenőrzés, nyilvántartások és bírságok alkalmazása.

V.2.2. Gazdasági eszköz szabályozás

Mi a lényege a gazdasági eszközöknek? Az állam szabályoz valamit, szintén magatartási normákat épít elő, azonban a magatartás megfelelő betartása esetén nem büntet, hanem lényegében gazdasági előnyöket helyez a környezethasználónak előtérbe, ami azt jelenti, hogyha a környezetvédelmi előírásoknak megfelelően cselekszik, abból gazdasági előnye származik.

A gazdasági módszer lényege, hogy a környezeti érdek a környezetet használó gazdasági érdekévé válik.

Jellemzője, hogy sokkal rugalmasabb, mint a közigazgatási módszer, állami bevételeket indukál és éppen ezért az államnál is közvetlen haszna van, másrészt környezetvédelem kedvező magatartásokra ösztönöz, amelyet anyagilag próbál ellentételezni.

Ez például a környezetileg kedvező tevékenységekhez kapcsolódó támogatások.

Jellemző eszközei a termékdíj, amikor is a környezetvédelmileg szennyező termékekre, a behozatalkor vagy a forgalomba hozatalkor egy bizonyos díjat kell fizetni, amely a termék hulladékká válásakor, illetve visszaszedésekor leírható az adóból, és ez a termékdíjköteles termékek anyagforgalmának elősegítésére irányul.

A betétdíj, amikor is a csomagolóanyagok újrahasznosítása a cél, a környezeti terhelési díj, amely a környezet használat egy meghatározott szintjének betartására ösztönöz. Tovább

eszköze lehet az igénybevételi járulék, amely a környezethasználat elfogadható mértékét próbálja felépíteni. Illetve a tevékenységükhöz kapcsolódó támogatás és a zöld adórendszer.

V.2.3 Önszabályozási módszer

A harmadik szabályozási módszer, amikor az állam csak a szabályozás kereteit adja és a környezethasználó tevékenységének elemi részeként építi ki a környezetvédelmi szabályozás. A környezetvédelmi szabályozás a rendszer működésének része, a minden egyes terület alapfeltételeként beépült, saját menedzsmentje, ellenőrzési rendszere van, és mint ilyen, a vállalat belső gazdálkodással együtt felépülő környezetvédelmi szabályozásának egy külső kontrollt is ad maga a rendszer, amely egy független külső ellenőrrel ellenőriztetni a rendszer működésének hatékonyságát. Ezeket a fajta szabályozási módszereket önszabályozási módszernek nevezzük, amelynek vállalása a környezethasználónak a gazdasága sokkal nagyobb, komplex előnyrendszert épít föl.

Az önszabályozási módszer, jogilag nem szabályozható, a vállalati autonómia területén működő jellemző. Legfontosabb jellemzői a következő önkéntes, tehát kizárólag a vállalat döntésén múlik. Szigorú, tehát saját belső szabályzatok által felépített és a tevékenységbe integrált számon kérhető magatartások alapjait szolgál, jog csak a kereteit adja. Célja az imázs javítás, tehát a termékek eladhatóságának fokozása, ilyen lehet például a környezetvédelmi audit, illetve a termékek környezetvédelmi minősítése.

V.2.4 Konzenuális módszer

Az állami befolyás mértéke szerinti szabályozás leglazább szabályozási pontja az úgynevezett konzenuális szabályozás, amikor egy befektetés, illetve a megfelelő környezethasználatnak az összehangolása, a befektetők, a munkaerőpiac, illetve a befektetést fogadó tevékeny terület szabályainak összehangolásával jár, a tevékenység folytatásának azon kereteit teremti meg, amely elfogadható, a helyi önkormányzat, a lakosság, a munkavállalók széles körét alkalmazó vállalkozás gazdaságossági, illetve környezethasználati szempontjainak.

A konszenzuális módszer, az állami és gazdasági szereplők között partneri viszonyra épülő eszközök rendszere, szűkebben szerződészerű megállapodások, tágabban a környezetvédelem alapvető elemeinek meghatározása, mint például a közmeghallgatás, vagy a felmerült környezetileg jellemző problémák közös megegyezéssel történő megoldása a mediáció. Jellemzői közös megegyezésen alapul önkéntes kötelezettségvállalás, illetve jogszabályt helyettesíthet, illetve sokkal kisebb területen hathat. Jellemzője a szerződés, amely kétoldalúan szabályozza a tevékenység viszonyát. Ilyen az agrár környezetvédelmi támogatás, illetve a környezetbarát védjegyeknél. A védjegyet szolgáltató, illetve a védjegy felhasználó által vállalt kötelezettségek rendszere.

V.3 A környezethasználat elfogadható mértékének meghatározására irányuló szabályozás

A harmadik szabályozási módszer lényege környezethasználat mértékének meghatározása.

V.3.1 A mértékrendszer

Itt kétféle szabályozást alkotunk, az egyrészt a mértékrendszer, amely háromfajta kibocsátási, szennyezettségi és a szennyezettség átmeneti jellegével egy járó határértéket fogad el, a kibocsátási határértéket, emissziós határértéknek a szennyezettséget, imissziós határértéket, míg az átfogó átmeneti szennyezettségre vonatkozó határértéket transzmissziós határértéknek nevezzük.

A kibocsátási határérték szabályozása, a tevékenység környezetvédelmi engedélyezésével együtt járó, meghatározott normák összetartására előírt tevékenység, ami gyakran együtt jár a szabályozás másik rendszerével, az úgynevezett technológia előírásával. A technológia alkalmazása ugyanis biztosítja, hogy a környezetvédelmi beruházásokat is felépítő új vállalkozás, a technológiai fegyelem betartásával történő gazdálkodással együtt nem haladja meg a kibocsátási határértéket, tehát működése során nem okoz környezetszennyezést.

Az imissziós határérték egy meghatározott terület összeszennyezettségének csökkentésére vonatkozó szabályozás és szabályanyag együttese, míg a transzmissziós

határérték az átfolyó vagy a terület felett átmenetileg jelentkező szennyezés jellegének meghatározását szolgálja.

Ha a környezet egy meghatározott területén (például egy folyó meghatározott szakaszán) a szennyezettség eléri ezt a szintet, akkor minden környezethasználót érintő intézkedéseket kell tenni. Például a szmogriadó esetében a gépjárműforgalom leállítása, illetve legvégső esetben a fűtési tilalom elrendelése.

V.3 2 A technológia szabályozás

A két, határértékre irányuló szabályozás nem választható el a legjobb elérhető technológia kiválasztásának folyamatától.

A legjobb azt jelenti, hogy a környezetbarát tevékenység, illetve a technika állása szerint a legmodernebb és a legkevesebb kibocsátással járó tevékenység.

Az elérhető, az azt jelenti, hogy a gazdaság, illetve a vállalkozás adott szintjén ezen technológia bevezetése még nem veszélyezteti a tevékenység profitorientált voltának a meghatározását.

A technológia azon módszerek együttese, amellyel lényegében a környezethasználó környezethasználatra vonatkozó negatív hatásai megfelelő mértékig csökkenjenek.

Tipikusan technológiai előírásokkal kapcsolatban, ipari módszereknél, tehát a legjobb elérhető technológia alkalmazása, mezőgazdaságnál pedig a mezőgazdasági tevékenység és a mezőgazdasági tevékenység kapcsán a megfelelő környezeti hatások tevékenységbe integrálása, azaz a helyes mezőgazdasági gyakorlat előírásainak felépítése.

VI. A környezetvédelmi politika, környezetjog alapelvei

VI.1 A környezetvédelmi politika alapelvei.

A környezetvédelem alapelvei, nemzetközi szinten, a fenntartható fejlődés elvében öntestet. A fenntartható fejlődés már az 1972-es Stockholmi, de az 1992-es Rio de Janeiro-i konferencián is megjelent.

Emellett az Európai Unió szintjén az Európai Unió környezetvédelmi akcióprogramjai határozzák meg azokat az elveket, amellyel a környezetvédelmi politika felépül. Az első akcióprogram még nyilatkozat volt, a többi határozat, ezek a tanács politikai álláspontjának kifejeződése.

1986-tól része a Római Szerződésnek a környezetvédelem. Innentől kezdve tehát a 1986-tól alkotmányos jogra emelkedik. 2001-ben fogadták el a Göteborgi Fenntarthatósági Stratégiát, amelynek kapcsán minden közös politika részévé kell válnia a környezetvédelemnek.

Magyarországon a környezetpolitikát, a nemzeti környezetvédelmi programban meghatározottak szerint kell végrehajtani.

VI.2 A környezetjog alapelvei:

Környezetjog alapelvei tehát európai szinten a Római Szerződésben, tehát 1986-tól az Egységes Európai Okmányban ölt testet.

VI.2.1 A Egységes Európai Okmány alapelvei:

Legelső elv a megelőzés elve, tehát azt jelenti, hogy ha egy károsodás környezeti kárral fenyeget, mindent meg kell tenni a környezeti kár elkerülése végett.

Később ezt az elővigyázatosság elvével egészítették ki. Az elővigyázatosság elve a megelőzéshez képest azt jelenti, hogy akkor is figyelemmel kell lennünk az emberi

tevékenység környezetre való hatásával, hogyha még konkrét veszély nem fenyeget, de az emberi tevékenység veszélyeztetheti az emberi egészséget, a környezetet, akkor mindent meg kell tenni a veszélyeztetés konkrétta válásának elkerüléséhez.

Második elv az Egységes Európai Okmányban a "Szennyező fizet" elve, amely azt jelenti, hogy ha valaki környezetkárosítást okoz, akkor neki kell megfizetnie annak helyreállításának költségeit.

A következő elv az integráció elve, amely lényegében a már említett Göteborgi Stratégiától kezdve válik az Európai Unió joganyagának részévé, azt jelenti, hogy a környezetvédelmi politikát minden egyes közös politikával integrálnunk kell.

A környezetvédelem előírásait többi politikába is be kell építeni, de azon belül emellett bizonyos esetekben külön-külön is létezik, ez a szubszidiaritás követelménye.

Az Európai Unió zömében irányelvi szinten megvalósuló előírásai a környezetvédelem területére minimum jognak tekinthető, azokat minden tagállamnak be kell tartani, viszont a tagállamnak joga van a saját belső jogában az európai uniós környezet jogtól szigorúbb. Előírások alkalmazására, az az úgynevezett szigorítási klauzula.

VI.2 2. A magyar környezetjog alapelvei:

Magyarország környezetjogi elveit kétféleképpen csoportosíthatjuk. Egyik az explicit környezetvédelmi elvek, ez a környezetvédelmi törvényben nevesített elvek, és a másik az implicit, amelyet környezetvédelem alapelveiként tüntet föl, viszont a környezetvédelmi törvényben konkrétan nem nevesített. Emellett vannak szektoriális elve, amelyek a környezetjog különös részének egyes esetein belül lehet alkalmazni.

Explicit környezetjog alapelveink:

Elővigyázatosság- megelőzés-helyreállítás elvei

Explicit elveink közül legfontosabb elve az elővigyázatosság elve. Ez azt jelenti tehát, hogy amíg egy dologról ki nem derül annak környezetszennyező jellege és felépítése, addig úgy kell kezelni, mint a legerősebb környezetvédelmi jellegű védekezést kell felépítenünk ellene. Ez az ALARA elv érvényesülése, amelynek a hulladékgazdálkodás az egyik legmeghatározóbb része.

A második a megelőzés elve. Ez az előzőekben kifejtettek szerint a konkrét környezeti károk konkrét tevékeny megelőzését tűzi ki célul. A megelőzés kapcsán a környezethasználó és a környezetvédelmi hatóság konkrét hatásköreire is utalhat a törvény.

Harmadik a helyreállítás elve, amely azt jelenti, hogy ha a környezeti kár keletkezett, a környezetjog, az eredeti állapot kár előtti állapot teljes helyreállítására törekszik.

A felelősség elve:

A második elv a felelősség elve, amely azt mondja ki, hogy a környezetvédelmi felelősség komplex, tehát felosztható közjogi és a magánjogi felelősségre. A közjogi felelősség pedig közigazgatási jogi, illetve büntetőjogi felelősségre megosztott.

Ez azt jelenti, hogy egymás mellett egyszerre érvényesülne, és nem lehet a hatásait különválasztani. A környezetvédelem tekintetében egy speciális állami felelősség érvényesül. A természeti tárgyaink jellegéből adódóan ez azt jelenti, hogy az állam felelőssége nem egyenlő a szennyező füzet elvének alkalmazásával.

Mivel a környezetvédelem alapvetően mindenkinek a kötelezettsége, ezért a környezetvédelem tekintetében az együttműködés állampolgári kötelezettség.

Tájékoztatás-Tájékoztatás- Nyilvánosság elve

Ezen elvek hármas rendszere a környezetvédelmi jellegű adatok nyilvánosságával kapcsolatosak. Ez azt jelenti, hogy az "Aarhusi" egyezmény Magyarországra történő beillesztésével egyidejűleg a környezettel kapcsolatos adatok nyilvánosak, azokat nyilvánosságra kell hozni. A nyilvánosságnak két értelmezése van, egyrészt bárki, aki az adott adathoz való hozzáférést be tudja bizonyítani, tehát aki a környezethasználat rá is kihat, tájékoztatást kérhet a környezeti adatokat kezelő közigazgatási szervektől, amelyek ezt a tájékoztatást kötelesek megadni. Ez a kötelezettség nemcsak a közigazgatási, hanem

bármelyik környezeti használóra is vonatkozik. Azt jelenti tehát, hogy ez ezzel kapcsolatos adatokat kérésre, illetve kérés nélkül is kötelesek mindent nyilvánosságra hozni.

Implicit elvek

A következő elv csoport az implicit elvek a rendszere.

Implicit elveink közül első az **integráció**, azt jelenti, hogy a környezetvédelmet integrálni kell a többi politika rendszerébe, illetve a környezet védelme elvei minden egyes nemzeti politikában is alkalmazni kell.

Második implicit elve a "**A leghatékonyabb megoldás elve**", ez a legjobb elérhető technológia elvének alapvető kifejtése. Ez azt jelenti, hogy minden egyes tevékenység, illetve új engedélyezés kapcsán a környezetvédelem, illetve a környezetvédelmi technológia meghatározott szintjét fel kell építeni. Ez gyakran együtt jár a kibocsátási határértékek meghatározásával és a kibocsátási határértéket produkáló rendszereknek egy meghatározott technológiai előírás felépítésével és meghatározásával. Az egységes környezethasználati engedélybe a technológia felépítése mellett az adott technológia által garantált kibocsátást is meg kell határozni. Azonban az egységes környezethasználati engedélyt minimálisan ötévente felül kell vizsgálni, és ha a felülvizsgálat eredményeképpen az addig alkalmazott technológia vagy nem tudja produkálni azt a kibocsátási szintet, vagy egy újabb technológia alkalmazása alapján alacsony kibocsátás is elérhető, akkor az adott cégnek az ötéves egységes környezethasználati engedéllyel lejárt után a hatóságnak joga van előírni, hogy modernebb technológiát alkalmazzon.

A következő alapelv a **tervszerűség**, ez azt jelenti, hogy a környezetvédelem mint egy meghatározott terv, előírás, illetve stratégia felépítése kapcsán kell alkalmazni, és ennek alapja a Nemzeti Környezetvédelmi Program.

A **fokozatosság** elve alapján a környezetvédelem előírásait nem lehet egyszerre bevezetni, azt fokozatosan, egymásra épülve, illetve a gazdasági teljesítőképesség engedélyének kell felépíteni.

A részvétel elve.

A környezetvédelem mindenki számára kötelezettség, éppen ezért a környezethasználók, a környezetvédelem engedélyezésének hatásai, mindenkinek

biztosítani kellene, számára mindenkinek biztosítani kellene lehetőséget, hogy a környezetvédelem közigazgatási szervezetrendszerében részt tudjon venni, illetve ehhez kapcsolódóan közmeghallgatást lehessen tartani.

Szektoriális elvek

Vannak olyan elvek, amelyek csak bizonyos jellegű területeken érvényesülnek. Ilyen a hulladékjogban a **prioritás** elve, ez azt jelenti tehát, hogy a hulladékgazdálkodásban először arra kell törekedni, hogy ne keletkezzen hulladék, ha keletkezik hulladék, akkor ezt anyagának felépítése nélkül lehessen újrahasználni.

Hogyha ez nem lehetséges, akkor anyagot kémiai vagy biológia alakítással újrahasznosítani. Ha ez sem lehetséges, akkor a benne rejlő energiákat égetéssel vagy együttégetéssel ne lehessen fölhasználni. Ha pedig a hulladékká vált termék égetése sem lehetséges, akkor arra kell törekedni, hogy minél kevesebb földet használva próbálják lerakni.

Regionalitás azt jelenti szintén a hulladék vagy elve, hogy a hulladéklerakás régióban egy meghatározott átfogó körzetben legyen lehetséges. Ez azt jelenti, hogy ez a hulladék lerakásának helye alapján történő **közelség**. Ez azt jelenti, hogy a regionális központot úgy kell meghatározni, hogy minden egyes beszállítási helytől két órán belül el lehessen jutni a lerakás helyéhez.

Egy speciális szektorális alapelv a természetvédelemben a **biológiai sokféleség**, amely azt mondja ki, hogy az állatok és növényfajok felépítése fajgazdagsága önmagában is érték, és arra kell törekedni, hogy ez ne csökkenjen.

VII. A környezeti felelősség érvényesülése

A környezeti felelősségen belül megkülönböztethetünk magánjogi, azon belül polgári jogi eszközöket, valamint közjogi, azon belül közigazgatási és büntetőjogi eszközöket.

A közjogi eszközök közül a közigazgatási jog közvetlen eszközei:

az engedélyezés, ezen belül a környezetvédelmi hatásvizsgálat, az egységes környezethasználati engedély, valamint a környezetvédelmi felülvizsgálatok, illetve a környezetvédelmi tevékenységhez kapcsolódó kötelezések.

A közigazgatási jog közvetett eszközei a felelősségi eszközök és szankciók, a gazdasági szabályozó eszközök, a piacbefolyásoló eszközök, illetve az önszabályozás feltételeinek kialakítása.

A polgári jogi eszközök közül megkülönböztethetünk a személyek jogi védelmére vonatkozó eszközöket, iparjogvédelmi eszközöket, szomszédjogi eszközöket, birtokvédelmi eszközöket, valamint a kártérítés intézményét, amivel jelen előadássorozat harmadik részében fogunk részletesen foglalkozni.

Illetve a büntetőjogi eszközök közül megkülönböztethetünk jó néhány tényállást, amelyeknek részletes elemzésével egy külön környezetjogi büntetőjogi keretei között foglalkozunk.

VII.1 A környezeti felelősség a Kvt-ben

A felelősség, mint környezetjogi alapelv két helyen jelenik meg környezetvédelmi törvényben. Egyrészt a környezetvédelmi törvény kilencedik szakasza, másrészt környezeti felelősséget tartalmazó kilencedik fejezetében szabályozza.

A környezetvédelmi törvény kimondja, hogy a környezetvédelmi törvényben és más jogszabályokban meghatározott módon közigazgatási, polgári és büntetőjogi felelősséggel tartozik a környezethasználó, környezetre gyakorolt hatásokért.

Éppen ezért elmondható, hogy felelősség rendszere komplex.

VII.1.1 A környezethasználó kötelezettségei:

A környezetvédelmi törvény kimondja, hogy a környezet használó kötelezettségei közé tartozik: a környezetet veszélyeztető magatartástól tartózkodni, környezetszennyezést abbahagyni, tevékenységéről a hatóságoknak információt adni, kárenyhítési kötelezettségei vannak. Fontos a kár elhárítására, illetve a károsító tényezők eltávolítására vonatkozó környezethasználói kötelezettség.

A kötelezettségek körébe tartozik az eredeti állapot helyreállítása, illetve a környezeti elem által nyújtott szolgáltatás helyreállítása.

A helyreállítás és megelőzési kötelezettség körében helytállási kötelezettséggel tartozik a veszélyeztető magatartásáért. Ennek körében meg kell előzni a kár kialakítását, ha már kár bekövetkezett, azt helyre kell állítani, amelynek elmulasztása esetén a hatóság vagy bíróság bizonyos tevékenységtől eltilthatja a környezethasználót, tevékenységét felfüggesztheti, hogy korlátozza.

VII.1.2 Egyetemlegességi szabályok

A környezetvédelmi felelősség révén bizonyos egyetemlegességi szabályok is érvényesülnek.

Aki az ingatlan tulajdonosa a környezetkárosítás, illetve a környezetveszélyeztetés bekövetkeztének időpontjában, és azt követő mindenkori tulajdonosát és birtokosát, ellenkező bizonyításig egyetemleges felelősség terheli, a környezetkárosítás, illetve a környezetveszélyeztető tevékenység folytatása miatt bekövetkezett károkért. Ha bebizonyosodik, hogy melyik tulajdonos, illetve birtokos tevékenységéből származik a kár, akkor övé a teljes felelősség, és ebben az esetben több mentesül.

A tulajdonos mentesül, ha a tényleges használót felfedi és bizonyítja, hogy a felelősség nem őt terheli. Ez vonatkozik a helyhez kötött és mozgó légszennyezési forrásokra is.

Közösen létrehozott gazdálkodó szervezet, egyetemleges felelősséggel tartozik, hogyha az addig önállóan végzett tevékenységét egyesíti. Ebben az esetben a jogutód és az alapítók egyetemleges felelőssége tartoznak a környezet veszélyeztetéséért, az okozott károkért.

Egyetemleges felelősséggel tartoznak a testületi döntésekért való felelősség kapcsán, a tag, illetve a vezető tisztségviselő. Testületi döntés a közösen meghozott minden olyan döntés, amelyről tudható, hogy az elvárható gondosság mellett tudható lett volna, hogy környezeti kárt okoz. Korlátlan és egyetemleges a felelősség a társaság által nem teljesített helytállási és kártérítési kötelezettségeikért, társaság megszűnése esetén. Környezetvédelmi törvény azonban a testületi döntésekért való felelősség arról mentesíti azokat a személyeket, akik bizonyíthatóan a határozathozatalban nem vettek részt, vagy részt vettek, de ellene szavaztak és tiltakoztak ellene.

VII.2 A közigazgatási jogi felelősség.

A közigazgatási jogi felelősség jellemzője, hogy jogszabály vagy határozat megsértése, illetve kötelezettség teljesítésének elmaradása esetén, lép hatályba, tehát független a felróhatóságtól.

A közigazgatási jogi felelősség alól mentesülnek, hogyha a kár bekövetkeztét, fegyveres összeütközést egy természeti katasztrófa okozta, vagy jogerős határozat végrehajtása közvetlenül okozta.

A környezethasználó közigazgatási felelősség körében köteles: A külön jogszabályokban meghatározott környezetkárosítást megelőző intézkedéseket megtenni, valamint a környezetkárosodás esetén a helyreállítási intézkedés megtételére, valamint információ szolgáltatására.

A közigazgatási jogi felelősség szankciói lehetnek: bírságok, kötelezés és tilalmak.

Környezetkárosítás esetén, ha jogerősen kötelezik a helyreállításra, akkor elidegenítési és terhelési tilalom jegyznek fel az érintett személy ingatlanaira. Ha helyreállítási kötelezettség megtörténik, a földhivatal megkeresésével, a tulajdoni lapról a jelzálogjogot és az elidegenítési és terhelési tilalom tényét törölni kell.

Ha a helyreállítást a kárért felelős személy nem végzi el, azt a központi költségvetésből történő finanszírozással lehet fedezni. Az állam a megelőlegezett helyreállítási költség keretéig a kötelezett személy ingatlanjaira, illetve ingó dolgaira is jelzálogjogot, illetve elidegenítési és terhelési tilalmat lehet bejegyezni, amelynek jogosultja magyar állam lesz.

A közigazgatási jogi felelősség eszköze lehet a bírság. A bírságot azzal szemben lehet kiszabni, aki jogszabályban vagy hatósági határozatban közvetlenül vagy közvetlenül alkalmazandó közösségi jogi aktusban megállapított előírás megszeg, környezethasználatára megszabott határértéket túllép, a környezetkárosítás mértékéhez és súlyához arányos bírság megfizetésére kötelezhetik. A bírság megfizetése nem mentesít a büntetőjogi kártérítés és a helytállási kötelezettség alól.

Bírság megfizetését jogellenes magatartás tanúsítása esetén lehet kiszabni. A felróhatóság csak minősített eseteknek számít.

Tartalmazhat minősített is, privilegizált eseteket is. A befizetett bírság egy része környezetvédelmi célalapba, hogy önkormányzati, környezetvédelmi alapba kerül. Közigazgatási bírság, fajtái, csatornabírság, a vízszennyezési bírság, földvédelmi bírság, hulladékgyűjtési bírság vagy légszennyezési bírság.

VII.3 A polgári jogi felelősség.

Polgári jogi felelősség kapcsán beszélnünk kell a személyek jogi védelméről, szomszédjogokról, birtokvédelemről, illetve kártérítésről, a Ptk, illetve a környezetvédelmi törvény alapján, illetve a szerződésen kívül okozott károkért fennálló felelősségről. Ez utóbbi területtel előadásunk harmadik részében a polgári jogi felelősség szabályai körében fogunk részletesen foglalkozni.

VII.3.1 Személyiségi jogok körében bekövetkezett polgári jogi felelősség.

A Polgári Törvénykönyv második 42. szakasza kimondja, hogy mindenkinek joga van ahhoz, hogy a törvény és mások jogai, korlátjai között személyiségét szabadon érvényesíthesse, és abban őt senki nem gátolja.

Az emberi méltóságot és az abból fakadó személyiségi jogokat mindenki köteles tiszteletben tartani, a személyiségi jogok a polgári törvénykönyv védelme alatt állnak.

Nem sérti a személyiségi jogot az a magatartás, amelyhez az érintett hozzájárul.

Személyiségi jogok sérelmét jelenti különösen az élet testi épség megsértése, személyes szabadság, magánélet, magánlakás megsértése, személyi hátrányos megkülönböztetése, becsület és jó hírnév megsértése, magántitokhoz és személyes adatok védelméhez való jog megsértése, képviselési jog megsértése, valamint a képmáshoz és a hangfelvételhez való jog megsértése.

A személyiségi jog szankciói közül megkülönböztethetünk a felróhatóságtól független szankciókat.

A felróhatóságtól független szankciók:

Akit személyiségi jogában megsértenek, jogsértés ténye alapján az elévülési határidőn belül az eset összes körülményeihez képest követelheti a jogsértés megtörténtének bírósági megállapítását.

A jogsértés abbahagyását és a jogsértő eltiltását a további jogsértéstől.

Követelheti azt, hogy a jogsértő adjon megfelelő elégtételt, és ennek biztosítja a saját költségének megfelelő nyilvánosságot.

Követelheti a sérelmes helyzet megszüntetését, a jogsértést megelőző állapot helyreállítását, illetve a jogsértéssel előálló dolog megsemmisítését, vagy jogsértő mivoltától való megfosztását.

Illetve, követelheti azt, hogy a jogsértő jogutódja a jogsértéssel elért vagyoni erőt engedje át a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint.

A felróhatóságtól függő szankciók:

Akit személyiségi jogában megsértenek, sérelemdíjat követelhet, az őt ért nem vagyoni sérelemért.

A sérelemdíj megfizetésére kötelező és feltételei különösen a sérelemdíjra köteles személy meghatározására és kikötésére vonatkozóan a kártérítési felelősség szabályait kell alkalmazni azzal, hogy a sérelemdíj jogosultsághoz, a jogsértés tényén kívül további hátrány bekövetkeztének bizonyítása nem szükséges.

A sérelemdíj mértékét a bíróság az eset összes körülményeire, különösen a jogsértés súlyára, ismétlődő jellegére, a felróhatóság mértékére, a jogsértés sértettre és környezetére gyakorolt hatására tekintettel egyösszegben határozza meg.

Aki személyiségi jogainak megsértéséből eredően kárt szenved. Jogellenesen okozott károkért való felelősség szabályai szerint követelhetik a jogsértő kárának megtérítését.

VII.3.2 A birtokvédelem polgári jogi eszközei

A birtokvédelem polgári törvénykönyv 5. könyvének 5. szakaszában meghatározott szabályai a következők:

A birtokos birtokvédelem illeti meg, a birtokától jogalap nélkül megfosztják, hogy birtoklásával, jogalap nélkül háborítja.

A birtokost a birtokvédelem mindenivel szemben megilleti, annak kivételével, akitől a birtokot tilos önhatalommal szerezte meg.

Az albirtokos jogcíme szerint részesül birtokvédelemmel a főbirtokossal szemben.

Közös birtok esetén a birtokvédelem mindegyik birtokost önállóan megilleti és bármelyik birtokos követelheti a dolog közös birtokba való bocsátását.

Birtokvédelem történhet önhatalommal.

A tilos önhatalom ellen a birtokos a birtok megvédéséhez szükséges mértékben önhatalommal is felléphet. Az elvesztett birtok visszaszerzése érdekében önhatalommal akkor

lehet fellépni, ha más birtokvédelmi eszköz igénybevételével járó igényvesztés a birtokvédelmet meghiúsítaná.

Tilos önhatalom esetén a birtokos az eredeti birtokállapot helyreállítását, vagy zavarásnak megszüntetését kérheti a bíróságtól.

A bíróság a birtokláshoz való jogosultság alapján dönt, a békés birtoklásban megzavart fél jogosultságát vélelmezni kell.

A birtokos egy éven belül a jegyzőtől is kérheti az eredeti birtokállapot helyreállítását, és a zavarás megszüntetését.

A jegyző elrendelheti az eredeti birtokának a helyreállítását, és a birtoksértő magatartástól a birtoksértőt eltiltja, kivéve, ha nyilvánvaló, hogy aki birtokvédelmet kért, nem jogosult a birtoklásra, hogy a birtoklásnak megszavazását köteles.

A jegyző kérelemre jogosult a hasznok, a károk és a költségek kérdésében is határozni. A jegyző határozata ellen, közigazgatási úton jogorvoslatnak nincs helye.

Az a fél, aki a jegyzői birtokvédelem kérdésébe hozott határozatát sérelmesnek tartja. A határozat kézbesítésétől számított 15 napon belül a bíróságtól a másik féllel szemben indított perben kérhető határozat megváltoztatását.

A jegyzőnek a birtoklás kérdésében hozott határozatát a meghozatalától számított három napon belül végrehajtani kell.

A keresetindításnak jegyző által határozat végrehajtására nincs halasztó hatálya, kivéve a jegyző, a hasznok, a károk és a költségek kérdésében is határozatot hozott, és ez érdekelt fél ebben a kérdésben, a birtoklás kérdésében pert indított.

A bíróság elrendelheti a birtoklás kérdésében a jegyző által határozott által hozott határozat végrehajtásának felfüggesztését, ha rendelkezésre álló adatok alapján a határozat megváltoztatása várható.

VII.3.3 Szomszédjogi szabályok

A tulajdonos a dolog használata során köteles tartózkodni minden olyan magatartástól, amellyel másokat, különösen a szomszédokat szükségtelenül zavarná, anélkül hogy bármely jogának gyakorlását veszélyeztetné.

A Fővárosi Ítéltábla bizonyítottan látta, hogy az alpesi ingatlanról szükséges engedélyek hiánya ellenére folyamatos ipari méretű tevékenység, különösen földmunkagépek, nehézgépjárművek mozgatása, javítása, indítása és motorpróbája folyik, amely a kertvárosi lakókörnyezettel nem egyeztethető össze, és a szomszédok közöttük a felkeresett nyugalomát a tőlük elvárható tűréshatárt messze meghaladóan szükségtelenül zavarja.

A Debreceni Ítéltábla 2011-ben meghozott ítélete alapján az alperesi ingatlanok forgalmi csökkenésével összefüggő jogokat is lehet szomszédjogi perben érvényesíteni.

A szomszédjogi szabályok sérelme olyankor is bekövetkezik, ha a szomszédos ingatlanon végzett ipari tevékenység zajjal vagy levegőszennyezéssel jár, ugyanis a hatósági engedély alapján működő üzem is köteles gondoskodni arról, hogy a szomszédos ingatlan használatát szükségszerűen ne zavarjuk. Hogyha az ilyen jellegű folyamatos tevékenység a forgalmi értékcsökkenéssel jár, az ezzel összefüggő károkat a szomszéd tulajdonossal szemben sérelmet szenvedő érvényesíthető.

VIII fejezet: Energiajog.

VIII.1 Energiajog rendszere

Az energiaterület, az energiajogi szabályok speciális ágazati szabályokra vonatkozó jogszabályok rendszere, amelyek tartalmazzák az engedélyesek speciális jogainak, illetve kötelezettségeinek rendszerét, háttérjogszabályát a polgári törvénykönyv tartalmazza.

Legfontosabb közigazgatási szerve a Magyar Energia és Közműszolgáltatási Hivatal, mint közigazgatási szerv által ellenőrzött terület, mely speciális eljárási szabályokat tartalmaz.

A hatékony verseny kialakítása érdekében versenyjogi típusú eszközöket alkalmaz. A jelentős piaci erővel rendelkező engedélyes intézményének megerősítése kapcsán, illetve gazdasági versenyhivatal által felépített versenyjogi eszközöket is alkalmaz. Komoly fogyasztóvédelmi rendelkezéseket tartalmaz az energiatörvény, a védendő fogyasztók, a kikapcsolás, illetve az előre fizető óra intézményével.

Bizonyos termékekre és szolgáltatásokra a törvényben feltüntetett miniszter, illetve helyi önkormányzat megállapított árat, ami lehet legmagasabb ár és legalacsonyabb ár.

A legmagasabb ár tartalmazza a költségek fedezetét, valamint a profitot. Ilyen jellegű árakat tartalmaznak az energiahordozók, az infrastrukturális szolgáltatás, a közlekedés, hírközlés, vízgazdálkodás közérdekből legalapvetőbb termékeire, ezt tartalmazza a gyógyszerek, illetve a tankönyvek ára is.

A legalacsonyabb ár a költségekre adott fedezet, ez általában a mezőgazdasági termékek kapcsán kerülnek megállapításra.

VIII.2 Az energiajog részei

Az Európai Unió által a közösség földpiaci, illetve árampiac kialakítása és fejlesztése érdekében az energiajog folyamatosan szabályozott terület.

A terület a különböző alrendszerek által meghatározott, külön jogi szabályozás vonatkozik a földgáz, a villamos energia, megújuló energiák, ezen belül a biogáz, biomassza, szélenergia, napenergia, geotermikus energia, valamint témánk szempontjából legfontosabb az atomenergia szabályozására.

VIII.3 Európai Energiapolitika

Az európai együttműködés alapjául az Európai Energia Charta 1991-ben létrehozott, illetve az 1994-ben létrehozott Európai Energia Chartha szerződést szolgál. Fő célkitűzései:

1. Növekedjék Európa energiaellátásának foga, egységesedjék az energiahordozók európai piaca.
2. A felhasználók igényeit a környezetvédelmi szempontok figyelembevételével elégítsék ki.
3. Az energetikai anyagok és termékek szerződő felek közti kereskedelmére a GATT előírásai az irányadók, még akkor is, ha nem a GATT, illetve a WTO tagjai.

Legfontosabb szervezete, a Nemzetközi Energiaügynökség. Ez az OECD kezdeményezésére 1974-ben alakult az olajválság hatására.

A Nemzetközi Energia Ügynökség tagjainak kötelező 90 nap olajtartalék tartása, illetve egymás kiségitése. Az európai közösségek 1968-ban 65 napot írtak elő, már '72-től azonban '90 napra emelkedett a tartalékkészlet. Magyarország 1996 óta tagja az energiaügynökségnek.

Az energiaügynökség által legfontosabb feladat az energiaszállításunk szervezése.

Energiaszállítás kapcsán legfontosabb dolog a tranzitszállítás.

A tranzitszállítás esetén minden szerződő fél megteszi a szükséges intézkedéseket, hogy az energetikai anyagok és termékek tranzitszállítását elősegítse az energetikai anyagok és termékek eredetének, rendeltetési helyének, vagy tulajdonának megkülönböztetése nélkül, mellőzve az indokolatlan késedelmeket, korlátozásokat és terheket.

Semmilyen vita esetén nem csökkenthető az energetikai anyag szállítása, a vitarendezési eljárás lezárását megelőzően.

Szerződő felek önállóan döntöttek arról, hogy saját területük melyik földrajzi térségében engedélyezik az energiaforrások feltárását és kitermelését. Ez a szuverenitással összefüggő fogalom.

Az energiaszállítás kapcsán szigorú vitarendezési eljárások vannak hatályban. A befektető és a tagállam, ahol a befektetés megvalósul, közötti jogvita esetén a befektető dönthet úgy, hogy az ügyet nemzetközi választottbíróság elé viszik. A tagállamok közötti jogvita esetén, ha a vitán diplomáciai úton nem lehet rendezni, ad hoc választók bíróság állítható fel. Az említett mechanizmusok keretében elért vitarendezési megoldások jogilag kötelező erővel bírnak.

Az energiaszállításról szóló egyezménybe beillesztették a szennyező fizet elvét, ami támogatja a környezetvédelmi költségeit és előnyeit teljes mértékben tükröző piacorientált átképzést. Szerződő felek gazdaságilag hatékony módon és a biztonság szempontjának érvényesítésével minimálisra csökkentik területükön az energiaciklus összes műveletéből, akár saját területükön belül, akár azon kívül jelentkező káros környezeti hatásokat.

VIII.3.1 Az uniós intézményrendszer szerepe az energiapolitikában

Az Európai Unió saját intézményrendszere minden része csatlakozik az energiajogi rendszerbe.

Az intézményrendszer legfontosabb eszköze az Európai Tanács.

Ez egy kormányközi szervezet, ez a legfőbb döntéshozó. Mindig valamely tagállam tölti be a saját tisztségét.

Az Európai Bizottság lényegében az Európai Unió kormánya egy szupranacionális javaslattevő, illetve végrehajtó szervezet.

A Európai Parlament, amely szintén szupranacionális társdöntéshozó és ellenőrző szervezet,

illetve a szintén szupranacionális Bíróság, amelynek legfontosabb feladata a közösségi jog betartatása, illetve a közösségi jog értelmezése.

És vannak még egyéb, az Európai Unió fontosabb szervei, az Európai Számvevőszék, illetve az Európai Központi Bank.

Az energijog forrásait uniós szinten alapvetően elsődleges, másodlagos, kötelező és nem kötelező forrásokra oszthatjuk.

Elsődleges forrásoknak számítanak a tagállamok közötti megállapodás által született szerződések. Ilyen például a Római, Maastrichti és egyéb szerződés, a csatlakozási szerződések, illetve a költségvetés meghatározó szerződések.

Másodlagos jogforrásoknak az a jellemzője, hogy ezeket Uniós intézmények alkotják, melyek különböző szintű intézményeket lehetnek.

Másodlagos jogforrások közül kötelezőek a rendeletek, amelyek az uniós uniós államok polgáira közvetlenül alkalmazhatók. Az irányelvek, melyek szintén kötelezők, azonban végrehajtása tagállami jogszabályt igényel, illetve a határozatok, amelyek meghatározott címzettekhez szólnak.

Nem kötelező jogforrásnak minősülnek az ajánlások, illetve a jogot értelmező vélemények. Egyéb jogforrásnak számítanak az Európai Bizottság döntései, illetve az uniós, mint aláíró tag által felépített és ratifikált nemzetközi szerződés.

Az energiapolitikában legfontosabb Európai Unió működésére több szerződés cikkelyt tartalmaz. Az energiapolitika legfontosabb cikke, 194. cikk, amely szerint az energiapolitika belső piacrésze és fontos feladata a környezet megóvása.

Céljai közt szerepel az energiapiac működtetésének biztosítása, az energiaellátás biztonságának garantálása az Európai Unión belül.

Ezen belül az energiahatékonyság, az energiatakarékosság, valamint a megújuló energiaforrások kifejlesztésének előmozdítása, valamint az energiahálózatok összekapcsolódásának elősegítése.

A 194. cikket alátámasztja egyéb cikke az EUMSZ 122. cikk az ellátás biztonságáról, a transzeurópai hálózatokról szóló 170-től 172 ckk az Európai Unió működéséről szóló szerződésnek, a 192. cikk a környezetpolitikáról, illetve az energiaellátásról, stratégiai dokumentumáról és az energiaellátásról szóló, 2006-ban Energiapolitikai Zöld Könyv.

VIII.3.2 Milyen energiapolitikai, energetikai problémákkal néz szembe az Európai Unió?

Az energiapolitikába sürgős befektetésre van szükség, ugyanis az elkövetkezendő húsz évben közel egy trillió euró beruházással lehet fenntartani a jelenlegi és egyre növekvő energiaigényt.

Nő az Európai Uniónak mi az energiafüggése az elkövetkezendő 20-30 év során az európai energia energetikai szükségletét, 70 százalékát külföldről kell fedezni, ez jelenleg még 50 százalék.

Tartalékok néhány országban koncentrálnak. Az Európai Unió gázfogyasztásának fele három országból érkezik, Oroszországból, Norvégiából és Algériából.

Az energia iránti globális kereslet folyamatosan nő. A világ energiaigénye és széndioxid kibocsátása 2030-ig körülbelül 60 százalékkal fog emelkedni.

Az olaj és gáz árak is emelkednek, éghajlatunk melegsik beavatkozás hiányában az évszázad végére 1,4-5,8%-os hőmérséklet emelkedés is bekövetkezhet.

S utoljára az Európai Parlament nem alakított ki teljesen versenyképes belső energiapiacot, egy célból ki kell alakítani a hálózatok összekapcsolását.

Az uniós energiapolitika legfontosabb pillérei a következők, a fenntarthatóság, a versenyképesség és az ellátás biztonsága.

VIII.3.3 Energiapolitika kulcsfontosságú területei.

Első a versenyképesség növelése, a belső energiapiac fejlesztése. második az energiaszerkezet diverzifikációja, harmadik, szolidaritás erősítése, negyedik, az éghajlatváltozás kezelése érdekében a megújuló energiaforrások arányának emelése és az energiahatékonyság növelése, valamint ötödikként a stratégiai energia, technológiai terv kialakítása, illetve az egységes energiaügyi külpolitika meghozatala.

Az európai energiapolitika legfontosabb célkitűzése a 2007-ben megalkotott 20-20-20 célkitűzés, amely kitűzte azt, hogy 2020-ig az üvegházhatású gázok mennyiségét 20%-kal csökkenjen. Ez a 20% változhat 30%-ra a nemzetközi tárgyalások eredményeként.

A megújuló energiaforrások részaránya el kell érni a 20%-ot az unió teljes energiafogyasztásában, illetve 20%-os energiahatékonyság növelést kell elérnünk.

VIII.4 A magyar atomenergia jog

VIII.4.1 Jogforrási rendszere

Erre az uniós energiapolitikára épülő legfontosabb keretben a magyar atomenergia szabályozás, melynek jogforrási rendszere a következő.

Nemzetközi szerződések, uniós források, ilyenek az alapszerződések, az Európai Unió szerződése, illetve az Európai Unió működéséről szóló szerződés. A csatlakozási szerződések, a másodlagos jogforrások, az atomenergiáról szóló 1996. évi CXVI. törvény, kormányrendelet, miniszteri rendeletet, nemzetközi egyezményeket kihirdető jogszabályok, illetve az Országos Atomenergia Hivatal útmutatója.

VIII.4.2 Az atomenergiatörvény hatálya

Az atomenergiáról szóló törvényi hatály kiterjed az atomenergia békés célú alkalmazására, illetve az azzal kapcsolatos jogosultságokra és kötelezettségekre, valamint az embereknek, valamint élő és élettelen környezet, természetes és mesterséges eredetű, ionizáló sugárzás káros hatásai elleni védelmére.

VIII.4.3 Atomenergia fogalmai

Az atomenergia-törvény legfontosabb fogalmai a következők.

Atomenergia alkalmazása.

Ez egy nukleáris vagy más radioaktív anyaggal kapcsolatos tevékenység, mért ionizáló sugárzást létrehozó, valamint nukleáris vagy reális radioaktív anyag alkalmazását szolgáló létesítményekkel és berendezésükkel összefüggő tevékenység.

Második fogalom a **radioaktív anyag**.

A természetben előforduló, vagy mesterségesen előállított ioni az ionizáló sugárzást kibocsátó anyag, amely egy vagy több radioaktivitást tartalmaz, amelynek aktivitása és aktivitás koncentrációja sugárvédelmi szempontból nem elhanyagolható.

Harmadik fogalom a **nukleáris anyag**.

Az a radioaktív anyag, amely önfenntartó nukleáris láncreakcióra képes, vagy képessé tehető, különösen az urán, a tórium, a plutónium és bármilyen anyag, amely az előbbiekből egyet vagy többet gazdaságilag kinyerhető koncentrációban tartalmaz. A bányászat és ércfeldolgozás körébe tartozó ércek és érchulladékok kivételével.

Negyedik fogalom a **radioaktív hulladék**.

Radioaktív hulladék további feldolgozásra már nem kerül ki olyan radioaktív anyag, amely sugárvédelmi jellemzői alapján nem kezelhető közönséges hulladékként.

Az **újrafeldolgozás folyamat** fogalma, az a folyamat vagy művelet, amely célja a nukleáris, vagy más radioaktív anyag kinyerése kiégett üzemanyagokból további felhasználás céljára.

Engedélyes az atomenergia alkalmazói közül, aki hatósági engedéllyel engedélyköteles tevékenységet folytat.

Az **atomkár**, az emberélet elvesztése, személyek testi épsége és egészségének megsértése folytán keletkezett, nem vagyoni sérelem, minden anyagi kár, és ezekkel együttesen jelentkező környezeti kár ésszerű mértékű helyreállításának költsége, valamint a nem vagyoni sérelem és a kár csökkentése vagy elhárítása érdekében ténylegesen végrehajtott ésszerű és szükséges intézkedésekkel kapcsolatosan felmerült költség, amennyiben azokat a nukleáris üzemanyag, a nukleáris létesítményben lévő radioaktív termék, hulladék vagy nukleáris létesítményből származó anyag, abból kiszáritott vagy odaküldött nukleáris anyag révén, a nukleáris létesítményben, vagy a szállítás során bekövetkezett rendkívüli esemény okozza.

Nukleáris baleset fogalma minden olyan rendkívüli esemény, hogy atomkárt okoz,

illetve az **SDR**, , különleges lehívási jog, a Nemzetközi Valutaalap által meghatározott nemzetközi elszámolási egység.

VIII.4.4 Az atomenergia jog alapelvei:

Az atomenergia felhasználásánál három alapelvet vesznek figyelembe. Az első az **előnyös felhasználás** elve. Ez azt jelenti, hogy előnyös legyen, tehát a kockázatok ráfordítása és a ráfordítások aránya alapján nyereséges. Másrészt átláthatóság kísérje minden fázisban az előnyös felhasználást.

Második a **felelős felhasználás**, melynek célja az emberek és a környezet védelme, a biztonság, az atomfegyverek elterjedése elleni harc, illetve hosszú távú elkötelezettség.

Harmadik alapelv, **fenntartható felhasználás**, mely biztosítja a forrásfelhasználást, a forrásfelhasználás hatékonyságát, valamint folyamatos fejlesztést a technika és a biztonság valamennyi fázisából.

VIII.4.5 Magyar atomenergia politika

Magyarország programját a nemzeti atomenergia politika, illetve az atomenergia nemzeti programja építi föl.

A nemzeti politikát az országgyűlés készíti a kormány előterjesztésére. Tárgya a kiegészített üzemanyag és radioaktív hulladék kezelése, kidolgozása az atomenergia-törvényben meghatározott elvek mentén jön létre.

A kormány előterjesztésére az országgyűlés ötévente felülvizsgálja.

Nemzeti Programot viszont a kormány fogadja el, tárgya a nemzeti politika cégeinek végrehajtásának bemutatása. A kiegészített üzemanyag és radioaktív hulladék kezelésének a keletkezéstől a végleges elhelyezéséig tartó valamennyi szakaszára és a nukleáris létesítmény leszerelésére kiterjedően, az atomenergia-törvényben meghatározott tartalommal, amelyet a kormány ötévente felülvizsgál.

VIII.4.6 Az atomenergia alkalmazásának általános szabályai

Az atomenergia alkalmazásának általános szabályai legfontosabb feladatait a kormány, Atomenergia Hivatal, illetve a miniszter feladataival lehet felépíteni. Az Atomenergia Hivatalban alkalmazottak köztisztviselői törvény szabályait kell alkalmazni az atomenergia-törvényben foglalt eltérésekkel. A kormányhivatal felügyeletét a miniszter látja el. Az Országos Atomenergia Hivatal döntéseit felügyeleti körben nem változtatni és semmisíteni nem lehet. Ez a hivatal évente jelentést készít a kormánynak és az országgyűlésnek, az atomenergia hazai alkalmazásának biztonságáról.

Feladatai között szerepel a hatósági felügyelet, melynek négy eszköze van, az engedélyezés, ellenőrzés, értékelés és az érvényesítés.

Engedélyezésben meghatározott feladatkörében az adott tevékenységet megelőző hatósági eszközt épít föl, biztonságos elemzésre kell alapozni az engedélyezést, magasabb szintű hozzájárulás kell hozzá, illetve a meglévő nukleáris létesítmények tulajdonának megszerzéséhez és a használat bármilyen szintű átengedéséhez a kormány előzetes és elvi hozzájárulása szükséges.

Új nukleáris létesítmény létesítését előkészítő tevékenység megkezdéséhez, illetve meglévő atomerőmű további reaktorokkal való bővítéséhez az országgyűlés előzetes hozzájárulása szükséges. Az atomenergia létesítése és egyszerű működése, Magyar Energia és Közműszabályozási, Hivatal engedély is szükséges.

Ellenőrzésben felépített feladatai a következők: tevékenység végrehajtásának idejében kell, hogy ellenőrizzék a vonatkozó jogszabályoknak és hatósági határozatokban előírt hatósági útmutatókban rögzítetteknek, illetve szabványoknak megfelelő megfelelés vizsgálatával teljesíteniük. Háromfajta típusa lehet, egyrészt átfogó, amely egy nukleáris létesítmény működésére és irányítási rendszerére terjed ki. Ez a biztonságos működéssel kapcsolatos problémák feltárására irányul, és eseti, amely a nukleáris létesítmény adott életciklusához tartozó folyamatokat értékeli.

Az **értékelés** egy adott tevékenység vagy folyamat lezárása után történik.

Ilyen például a paksi atomerőmű, kiégett kazetták tárolóját, a kapcsolatos tevékenység. Ilyen jellegű értékelés kell a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Nukleáris Technológiai Intézetének, oktató reaktorának a működéséhez.

Az **érvényesítéssel** kapcsolatos feladatkörébe tartozik: bírságok kiszabása, jogszabálysértés, és hatósági határozatban foglaltak elmulasztása, illetve megszabott adatszolgáltatási kötelezettség elmulasztása esetén.

Az ilyen jellegű érvényesítés elévülése. Egy ötéves objektív, illetve egy egyéves szubjektív jellegű. Az egy évet attól a naptól számítják, amikor a elérésére okot adó körülmény, a hatóság tudomására jut. Mértékére külön kormányrendeleteket hoznak létre.

Egyéb feladata, hogy az atomenergiával kapcsolatos jogszabályi előkészítésébe javaslatot tehet, a közvélemény tájékoztatja. Nemzetközi, illetve uniós szervezetekkel kapcsolatot tart. Felügyeli a nemzetközi, illetve uniós dokumentumokban vállalt kötelezettség teljesítését. Nukleáris balesetelhárítási feladatai és általános építésügyi és építési felügyeleti hatósági feladatai vannak.

Az atomenergiával kapcsolatos miniszteri feladatok: a miniszter rendelkezik központi Nukleáris Pénzügyi Alappal tájékoztatja az országos Atomenergia Hivatal tevékenységét érintő kormánydöntésekről. Rendeletekben állapítja meg az Országos Atomenergia Hivatal részére fizetendő igazgatási szolgáltatási díjak mértékét. Az atomenergia biztonságos alkalmazásáért, a biztonságos követelmények betartásáért az atomenergia alkalmazója a felelős.

Az engedélyes figyelembe véve az üzemeltetési tapasztalatait és a biztonsági biztonsággal kapcsolatos új ismereteket, köteles folyamatos tevékenységet végezni biztonság növelésére.

Az engedélyes köteles tájékoztatási kötelezettséget végezni, amelyet a lakosság számára továbbítani.

VIII.4.7 Radioaktív anyagokról vezetett nyilvántartás.

A Országos Atomenergia Hivatal által vezetett **központi nyilvántartás**, a helyi nyilvántartások rendszerbe foglalását próbálja felépíteni.

Az itt szerepeltetett adatok nemzetbiztonsági értelemben nem nyilvánosak.

Adatot igényelhet saját magára vonatkozóan valamennyi radioaktív és nukleáris anyaggal rendelkező és adatszolgáltatásra kötelezett személy vagy szervezet. Ez alapján a nyilvántartás alapján folytatnak le büntetőeljárásokat, és büntetés és intézkedés végrehajtására, valamint polgári perben történő tényállás megállapítás céljából a bíróságok, valamint feladatának ellátása céljából adatott igénye a rendőrség, nemzetbiztonsági szolgálatok, illetve az egészségügyi ellátogatói szervek.

Második az **Országos Személyi Dozimetriai nyilvántartás**. Ez a sugárszennyezésnek kitett munkavállalók személyi dózisairól szóló nyilvántartás.

Az **atomenergia alkalmazója által vezetett nyilvántartás**. Ez egy helyi nyilvántartás a birtokában lévő radioaktív anyagok helyéről, fizikai és kémiai tulajdonságáról, illetve a velük kapcsolatos tevékenységről.

VIII.4.8 A biztonsági övezet

A nukleáris létesítmények és radioaktív hulladéktárolónak a környezete, ideértve annak felszín alatti részét biztonsági övezetté jelölhető ki a létesítmény, illetve annak környezete, az ott élő lakosság érdekében.

A biztonsági övezet létesítése érdekében korlátozásokat és tilalmakat az ingatlan nyilvántartásba fel kell jegyezni. Ilyen jellegű korlátozásnak minősül a telekalakítási tilalom. Az építési tilalom, a bányászati jog korlátozása, a földhasználati jog korlátozása, a vízhasználati jog korlátozása, illetve az egyéb használat korlátozása.

Az érintett terület kisajátítására okot adó körülménynek minősül, ha az elrendelt tilalom vagy korlátozás az ingatlan rendeltetésszerű használatát megszünteti, jelentős mértékben korlátozza. Ha az atomenergia alkalmazását szolgáljuk, a biztonsági övezetben telepítendő létesítmény biztonságos használata szükségessé teszi.

Az atomenergia kutatóreaktor kiegészítő üzemanyag átmeneti tárolója felett repülési tilalmat nem rendel.

VIII.4.9.A radioaktív hulladékok tárolása.

Az atomenergia alkalmazására engedély csak akkor adható, ha biztosított a keletkezett radioaktív hulladék és a kiégett tüzelőanyag biztonságos elhelyezése.

Radioaktív hulladék és a kiégett üzemanyag elhelyezése akkor tekinthető biztonságosnak, ha biztosított az emberi egészség és a környezet védelme tevékenység teljesítőtartamára, és az emberi egészségre és környezetre gyakorolt hatás, az országhatárokon túl sem nagyobb belföldön elfogadottnál.

Az atomenergia-törvény hatálya alá tartozik az atomkárokra vonatkozó szabályozás, amit azonban nemzetközi szinten az előadás második, míg polgári jog, illetve az atomenergia törvény által hivatkozott kártérítési vonatkozásait a harmadik blokkjában fogunk részleteiben elemezni.

Felhasznált irodalom:

ÁGOSTON Eszter (2012) : A finalitáselmélet behatolása a környezetjogba In: „Állam és jog – kodifikációs kihívások napjainkban” c. konferencia, Szeged, 2012. május 30.

SÓLYOM László (1981) : *A Környezetvédelem és a polgári jog* Jogtudományi Értekezések Akadémiai Kiadó Bp.1981.

OLAJOS, István (2019): The precautionary principle in the practice of the Hungarian Constitutional Court and the connected agricultural innovations In: *Zbornik Radova* 2019/ 4 1391-1412.

OLAJOS, István ; GONDA,Éva (2013): A villamosenergia és földgázszolgáltatás Magyarországon, különös tekintettel a Magyar Telekom szolgáltatásaira *Anyagmérnöki Tudományok* 2013/ 1 83-93.

OLAJOS, István ; SZILÁGYI, Szabolcs (2012): A kistelepüléseken létrejövő távhő és termelőtési rendszerek energiajogi problémái In: *Magyar Energetika* 2012/ 19 22-27.

KOCSIS Bianka Enikő(2016) : A Nemzetközi Atomenergia Ügynökség és a nukleáris biztonsága problematikája In: *Agrár –és környezetjog* 2016/21 52-62

KOCSIS Bianka Enikő(2019): A Paksi Atomerőmű bővítésével kapcsolatos egyes vízjogi kérdések In: *Agrár –és környezetjog* 2019/26 79-95

KOCSIS Bianka Enikő–SZILÁGYI János Ede (2017): Az atomenergia jogi szabályozása a felelősségi kérdések tükrében In: *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Tomus XXXV (2017), pp. 311–324.

CSÁK, Csilla ; NAGY, Zoltán (2019): A felelősség közjogi és magánjogi vetületei a környezetvédelem területén *Miskolci Jogi Szemle* 2019/ 2. különszám, 1. kötet pp. 158-167.

CSÁK, Csilla (2018): A környezetvédelmi kárfelelősség In: Barta, Judit; Barzó, Tímea; Csák, Csilla (szerk.) *Magyarázat a kártérítési jogról* Budapest, Magyarország : Wolters Kluwer Kft. (2018) 589 p. pp. 380-417. , 38 p

CSÁK Csilla–HORNYÁK Zsófia (2016) : A környezetjogi kárfelelősség elmélete és gyakorlati megoldásai c. előadása, Új kihívások a XXI. század magánjogi felelősségében Konferencia, Miskolc-Egyetemváros, 2016. november 11.

CSÁK Csilla (2012): *A környezetjogi felelősség magánjogi dogmatikája*. Miskolci Egyetem, Miskolc, 2012

POCZKODI Balázs (2011): Az atomkárookra vonatkozó szabályozás összevetése a veszélyes üzemi felelősség általános szabályaival. *Themis*, 2011/december, 126–127.

BÁNDI, Gyula(2014) : Right to Environment - Procedural Guarantees In: Bándi, Gyula (szerk.) *Environmental Democracy and Law* Amsterdam, Hollandia, Groningen, Hollandia : Europa Law Publishing (2014) pp. 77-94. , 18 p

SZILÁGYI, János Ede(2018) : A potential approach of natural resources law = A természeti erőforrások jogának egy lehetséges megközelítése *Agrár- és Környezetjog* 2018/25. 270-293.

SZILÁGYI, János Ede(2019) : The precautionary principle's 'strong concept' in the case law of the constitutional court of Hungary In: *Lex et Scientia* 2019/2 88-112.

FODOR, László (2020) : Sötét vizeken?: A környezetvédelmi felelősség helye a környezetpolitika eszköztárában (szabályozás-módszertani és alapvető kérdések) *Pro Futuro - A Jövő Nemzedékek Joga* 2020/ 2 , 21

SZILÁGYI, János Ede(2018): Az elővigyázatosság elve és a magyar alkotmánybírósági gyakorlat: Szellem a palackból, avagy alkotmánybírósági magas labda az alkotmányrevízióhoz *Miskolci Jogi Szemle* 2018/ 2/2 76-91.

BÁNDI, Gyula (2020): Interests of Future Generations, Environmental Protection and the Fundamental Law *Agrár- és Környezetjog* 2020/ 29 7-22.

BÁNDI, Gyula: A visszalépés tilalma és a környezetvédelem In: Gellén, Klára (szerk.) *Honori et virtuti : Ünnepi tanulmányok Bobvos Pál 65. születésnapjára* Szeged, Magyarország : Iurisperitus Bt. (2017) 471 p. 9-23.

FLEKÁCSNÉ KOCSIS, Bianka: International, EU law and National Legal Frameworks on the use of atomic energy = Az atomenergia alkalmazására vonatkozó legfőbb nemzetközi, európai uniós és hazai jogi előírások *Agrár- és Környezetjog* 2020/28 202-259.. (2020)